

Sed dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur
Cætera: post aliud, cum contigit illud, avemus;
Et sitis æqua tenet vitai semper hianteis:
Posteraque in dubio 'st fortunam quam vehat ætas;
Quidve ferat nobis casus; quive exitus infest.

Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum
Tempore de mortis; nec delibrare valemus,
Quo minus esse diu possimus morte peremti.
Proinde licet quotvis vivendo condere fæcla;
Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit:
Nec minus ille diu jam non erit, ex hodierno
Lumine qui finem vitai fecit; et ille,
Mensibus, atque annis qui multis occidit ante.

TITI

TITI LUCRETIUS CARI

DE

RERUM NATURA.

LIBER IV.

A VIA Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo; juvat integros accedere fonteis;
Atque haurire: injuvatque novos decerpere flores,
Insignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarint tempora Musæ.
Primum quod magnis doceo de rebus; et arctis
Relligionum animos nodis exsolvere pergo:
Deinde, quod obscura de re tam lucida pango
Carmina, Musæo contingens cuncta lepore.
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur.
Nam veluti, pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur; prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci, flavoque liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Laboram tenuis; interea perpotet amarum
Absinthiaticem, deceptaque non capiatur;

R

Sed

Sed potius tali tactu recreata valescat.
 Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata; retroque
 Volgus abhorret ab hac: volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram;
 Et quasi Museo dulci contingere melle:
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 Naturam rerum; ac persentis utilitatem.

Sed quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint; et quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent, æterno percita motu;
 Quoque modo possint res ex his quæque creari:
 Atque, animi quoniam docui natura quid effet; Adinde
 Et quibus rebus cum corpore compta vigeret; Infligunt
 Quove modo distracta rediret in ordia prima:
 Nunc ageres incipiam tibi, quod vehementer ad has res.
 Attinet, esse ea, quæ rerum simulacra vocamus. R₂
 Quæ quasi membranæ summo de corpore rerum D₂
 Dereptæ volitant ultro citroque per auras: Q₂
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis. Id dico
 Terrificant; atque in somnis, cum sæpe figurasy N₂
 Contuimur miras; simulacraque luce carentum; Cum d₂
 Quæ nos horrifice languenteis sæpe sopore. C₂
 Excierunt: ne forte animas Acherunte reamur. Ut p₂
 Effugere; aut umbras inter vivos volitare: Is₂
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqu, A₂

Cum

Cum corpus simul, atque animi natura peremta, non
 In sua discessum dederunt primordia quæque. V₂
 Dico igitur, rerum effigias, tenuisque figuras
 Mittier ab rebus, summo de corpore earum;
 Quæ quasi membrana, vel cortex nominitanda' st; 10₂
 Quod speciem, ac formam similem gerit ejus imago,
 Quo juscunque cluet de corpore fusâ vagari.

Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde.
 Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ; partim diffusa solute;
 Robora seu fumum mittunt; ignesque vaporem:
 Et partim contexta magis, condensa que; ut olim
 Cum veteres ponunt tunicas æstate cicadæ;
 Et vituli cum membranas de corpore summo
 Nascentes mittunt; et item cum lubrica serpens
 Exuit in spinis vestem: nam sæpe videmus
 Illorum spoliis vpreis volitantibus auctas.
 Hæc quoniam sunt; tenuis quoque debet imago
 Ab rebus mitti, summo de corpore earum. G₂
 Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant,
 Quam quæ tenuia sunt, hiscendi' st nulla potestas.
 Præsertim cum sint in summis corpora rebus
 Multa minuta; jaci quæ possint ordine eodem
 Quo fuerint, veterem et formæ servare figuram:
 Et multo citius, quanto minus endopediri
 Pauca queunt; et sunt in prima fronte locata.

Nam certe jaci, atque emergere multa videmus

R 2

Non

Non solum ex alto, penitusque, ut diximus ante;
 Verum de summis ipsum quoque saepe colorem:
 Et volgo faciunt id lutea, russaque vela,
 Et ferrugina, cum magnis intenta Theatris,
 Per malos volgata, trabeisque, trementia flutant.
 Namque ibi confessum caveai subter, et omnem
 Scenai speciem, Patrum, Matrumque, Deorumque,
 Inficiunt; conjunctque suo fluitare colore:
 Et quanto circum mage sunt inclusa Theatri
 Moenia, tam magis haec intus perfusa lepore
 Omnia conidunt, conrepta luce diei.
 Ergo lintea de summo cum corpore fucum
 Mittunt; effigias quoque debent mittere tenuis
 Res quæque: ex summo quoniam jaculantur utræque.

Sunt igitur, jam formarum vestigia certa,
 Quæ vulgo volitant subtili prædita filo,
 Nec singillatim possunt secreta videri.

Præterea, omnis odos, fumus, vapor, atque aliæ res
 Confimiles, ideo diffusæ e rebus abundant;
 Ex alto quia dum veniunt intrinsecus ortæ,
 Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
 Ostia sunt, qua contendunt exire coortæ.
 At contra, tenuis summi membrana coloris
 Cum jacitur, nihil est, quod eam discerpere possit;
 In promptu quoniam'ft in prima fronte locata.

Postremo, in speculis, in aqua, splendoreque in omni
 Quæcunque apparent nobis simulacra, necesse'ft,

Quando-

Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum,
 Esse in imaginibus missis consistere eorum.
 Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant?
 Corpora, res multæ quæ mittunt corpore aperto,
 Quam quæ tenuia sunt, hiscendi'ft nulla potestas.

Sunt igitur tenues formarum, confimilesque
 Effigiae, singillatim quas cernere nemo
 Cum possit; tamen assiduo, crebroque repulsi
 Rejectæ, reddunt speculorum ex æquore visum:
 Nec ratione alia servari posse videntur
 Tantopere, ut similes reddantur quoique figuræ.

Nunc age, quam tenui natura constet imago,
 Percipe: et imprimis quoniam primordia tantum
 Sunt infra nostros sensus; tantoque minora,
 Quam quæ primum oculi coepiant non posse tueri.
 Nunc tamen id quoque uti confirmem, exordia rerum
 Cunctarum quam sint subtilia, percipe paucis.

Primum animalia sunt jam partim tantula, eorum
 Tertia pars nulla ut possit ratione videri.
 Horum intestinum quodvis, quale esse putandum'ft?
 Quid? cordis globus, aut oculi? quid? membra? quid?

artus? Quantula sunt? quid? præterea primordia quæque,
 Unde anima, atque animi constet natura, necessum'ft,
 Nonne vides, quam sint subtilia, quamque minuta?

Præterea, quæcunque suo de corpore odorem
 Exspirant acrem, panaces, absinthia tetra,

Abro-

Abrotonique graves, et tristia centaurea:
Horum unumquodvis leviter si forte ciebis,
Quamprimum noscas rerum simulacra vagare
Multas modis multis, nulla vi, cassaque sensu.
Quorum quantula pars sit imago, dicere nemo' st,
Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Sed ne forte putas ea demum sola vagare,
Quæcunque ab rebus rerum simulacra recedunt:
Sunt etiam, quæ sponte sua lignuntur, et ipsa
Constituuntur in hoc coelo, qui dicitur aer;
Quæ multis formata modis sublime feruntur;
Nec speciem mutare suam liquentia cessant;
Et quoiusquemodi formarum vertere in ora.
Ut nubeis facile interdum concrescere in alto
Cernimus, et mundi speciem violare serenam;
Aera mulcentis motu: nam saepe Gigantum
Ora volare videntur, et umbram ducere late:
Interdum magni montes, avolsaque faxa
Montibus anteire, et solem succedere præter:
Inde alios trahere, atque inducere bellua nimbos.
Nunc ea quam facili, et celeri ratione genantur;
Perpetuoque fluant ab rebus, lapsaque cedant.
Semper enim summum quidquid de rebus abundat,
Quod jaculentur; et hoc alias cum pervenit in res,
Transit; ut in primis vestem: sed in aspera faxa,
Aut in materiem ut ligni pervenit; ibi jam
Scinditur, ut nullum simulacrum reddere possit.

At

At cum, splendida quæ constant, opposta fuerunt,
Densaque; utin primis speculum' st: nihil accidit horum.
Nam neque, uti vestem, possit transire; neque ante
Scindi, quam meminit lævor præstare salutem.
Quapropter fit, ut hinc nobis simulacra genantur.
Et quamvis subito, quo vis in tempore, quamque
Rem contra speculum ponas, appareat imago:
Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo
Texturas rerum tenuis, tenuisque figuræ.
Ergo multa brevi spatio simulacra genuntur,
Ut merito celer his rebus dicatur origo.

Et quasi multa brevi spatio summittere debet
Lumina sol; ut perpetuo sint omnia plena:
Sic a rebus item simili ratione, necesse' st,
Temporis in puncto rerum simulacra ferantur
Multas modis multis, in cunctas undique parteis:
Quandoquidem speculum queiscunque obvertimus oris,
Res ibi respondent simili forma, atque colore.

Præterea, modo quom fuerit liquidissima coeli
Tempestas, perquam subito fit turbida fœde
Undique; uti tenebras omneis Acherunta rearis
Liquisse, et magnas coeli complesse cavernas:
Usque adeo, tetra nimborum nocte coorta,
Impendent atræ formidinis ora superne.
Quorum quantula pars sit imago, dicere nemo' st,
Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Nunc age, quam celeri motu simulacra ferantur;
Et

Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
Reddit a; longo ut spatio brevis hora teratur,
In quemcunque locum diverso numine tendunt;
Suavidicis potius, quam multis versibus edam:
Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum quam
Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

Principio persæpe leveis res, atque minutis
Corporibus factas, celereis licet esse videre.
In quo jam genere 'st solis lux; et vapor ejus;
Propterea quia sunt e primis facta minutis:
Quæ quasi truduntur; perque aeris intervallum
Non dubitant transfire, sequenti concita plaga.
Suppeditatur enim confestim lumine lumen;
Et quasi protelo stimulatur fulgere fulgor.
Quapropter simulacra pari ratione necesse' st
Immemorabile per spatum transcurrere posse
Temporis in puncto: primum quod parvola caufa
Est, procul a tergo quæ provehat, atque propellat:
Deinde, quod usque adeo textura prædicta rara
Mittuntur, facile ut quasvis penetrare queant res;
Et quasi permanare per aeris intervallum.

Præterea, si, quæ penitus corpuscula rerum
Ex alto in terras mittuntur; solis uti lux;
Ac vapor; hæc puncto cernuntur lapsa diei
Per totum cœli spatum diffundere sese;
Perque volare mare, ac terras; cœlumque rigare
Quod supera' st; ubi tam volucri hæc levitate feruntur.

Quid?

Quid? quæ sunt igitur jam prima in fronte parata,
Cum jaciuntur; et emissum res nulla moratur;
Nonne vides citius debere, et longius ire:
Multiplexque loci spatum transcurrere eodem
Tempore, quo solis pervolgant lumina cœlum?

Hoc etiam in primis specimen verum esse videtur,
Quam celeri motu rerum simulacra ferantur;
Quod simul ac primum sub divo splendor aquai
Ponitur; axtemplo, cœlo stellante, ferena
Sidera respondent in aqua radiantia mundi.
Jamne vides igitur, quam puncto tempore imago
Ætheris ex oris ad terrarum accidat oras?

Quare etiam atque etiam mitti hæc fateare necesse' st
Corpora, quæ feriant oculos, visumque laceffant:
Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores:
Frigus ut a flaviis; calor a sole; æstus ab undis
Æquoris, exesor mœrorum litora circum.
Nec variæ cessant voces volitare per auras:
Denique in os falsi venit humor sæpe faporis,
Cum mare versamur propter: dilutaque contra
Cum tuimur misceri absinthia, tangit amaror.
Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur; et in cunctas dimittitur undique parteis;
Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
Perpetuo quoniam sentimus; et omnia semper
Cernere; odorari licet; et sentire sonorem.

Præterea, quoniam manibus tractata figura

S

In

In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ
Cernitur in luce, et claro candore; necesse'ft
Consimili caufsa tactum, visumque moveri.

Nunc igitur, si quadratum tentamus; et id nos
Commovet in tenebris: in luci quæ poterit res
Accidere ad speciem, quadrata nisi ejus imago?

Esse in imaginibus quapropter caufsa videtur
Cernendi; neque posse sine his res ulla videri.

Nunc ea, quæ dico, rerum simulacra, feruntur
Undique; et in cunctas jaciuntur didita parteis:
Verum, nos oculis quia solis cernere quimus;
Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.

Et quantum quæque a nobis res absit, imago
Efficit, ut videamus, et internoscere curat.
Nam cum mittitur, exemplo protrudit, agitque
Aera, qui inter se cumque'ft, oculosque locatus:
Isque ita per nostras acies perlabitur omnis;
Et quasi perterget pupillas, atque ita transit.
Propterea fit, uti videamus quam procul absit
Res quæque; et quanto plus aeris ante agitatur,
Et nostros oculos perterget longior aura;
Tam procul esse magis res quæque remota videtur.
Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur,
Quale sit ut videamus: et una quam procul absit.

Illud in his rebus minime mirabile habendum'ft,
Cur ea, quæ feriant oculos simulacra, videri

Singula

Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur.
Ventus enim quoque paullatim cum verberat; et cum
Acre ferit frigus; non privam quamque solemus
Particulam venti sentire, et frigoris ejus;
Sed magis unversum: fierique perinde videmus
Corpore tum plagas in nostro; tanquam aliquæ res
Verberet; atque sui det sensum corporis extra.
Præterea, lapidem digito cum tundimus; ipsum
Tangimus extremum faxi, summumque colorem:
Nec sentimus eum tactu, verum magis ipsam
Duritiem penitus faxi sentimus in alto.

Nunc age, cur ultra speculum videatur imago
Percipe, nam certe penitus remmota videtur.
Quod genus illa, foris quæ vere transpiciuntur,
Janua cum per se transpectum præbet apertum;
Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.
Is quoque enim dupli, geminoque fit aere visus.
Primus enim'ft, citra posteis qui cernitur aer:
Inde fores ipsæ dextra, lævaque sequuntur:
Post extraria lux oculos perterget; et aer
Alter; et illa, foris quæ vere transpiciuntur.
Sic ubi se primum speculi projicit imago;
Dum venit ad nostras acies, protrudit, agitque
Aera, qui inter se cumque'ft oculosque locatus:
Et facit, ut prius hunc omnem sentire queamus,
Quam speculum: sed ubi speculum quoque sensimus
ipsum,

Continuo a nobis in id hæc, quæ fertur, imago
Pervenit; et nostros oculos rejecta revisit;
Atque alium præ se propellens aera volvit;
Et facit, ut prius hunc, quam se, videamus: eoque
Distare a speculo tantum remmota videtur.

Quare etiam atque etiam minime mirarier est par
Illi, quæ reddunt speculorum ex æquore visum
Aeribus binis; quoniam res confit utroque.

Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars est,
In speculis fit ut in læva videatur; eo quod
Planitiem ad speculi veniens cum offendit imago,
Non convertitur incolumis; sed recta retrorsum
Sic eliditur, ut si quis prius, arida quam sit
Cretea persona, adlidat pilæ've, trabive;
Atque ea continuo rectam si fronte figuram
Servet, et elisam retro fese exprimat ipsa:
Fiet ut, ante oculus fuerit qui dexter, hic idem
Nunc sit lævus; et e lævo sit mutua dexter.

Fit quoque, de speculo in speculum ut tradatur imago:
Quinque etiam, sexve ut fieri simulacra fuerint.
Nam quæcunque retro parte interiore latebunt;
Inde tamen, quamvis torte, penitusque remota,
Omnia per flexos aditus educta licebit
Pluribus hæc speculis videantur in ædibus esse.
Usque adeo e speculo in speculum tralucet imago:
Et cum læva data'st, fit rursus, ut dextera fiat:
Inde retrorsum reddit se, et convertit eodem.

Quinetiam

Quinetiam, quæcunque latuscula sunt speculorum
Adsimili lateris flexura prædicta nostri:
Dextera ea propter nobis simulacra remittunt;
Aut quia de speculo in speculum transfertur imago;
Inde ad nos elisa bis advolat: aut etiam quod
Circum agitur, cum venit imago; propterea quod
Flexa figura docet speculi convertier ad nos.

Endogredi porro pariter simulacra, pedemque
Ponere nobiscum credas, gestumque imitari;
Propterea, quia de speculi qua parte recedas,
Continuo nequeunt illinc simulacra reverti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac resilire, ab rebus ad æquos redditæ flexus.

Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri:
Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas:
Propterea, quia vis magna'st ipsius; et alte
Aera per purum graviter simulacra feruntur;
Et feriunt oculos, turbantia composituras.
Præterea, splendor, quicunque'st acer, adurit
Sæpe oculos; ideo quod semina possidet ignis
Multæ, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Lurida præterea fiunt quæcunque tuentur
Arquati: quia luroris decorpore eorum
Semina multa fluunt simulacris obvia rerum;
Multaque sunt oculis in eorum denique mista,
Quæ contagæ sua palloribus omnia pingunt.

E tenebris autem, quæ sunt in luce, tuemur:

Propterea,

Propterea, quia cum propior caliginis aer
 Ater init oculos prior, et possedit apertos:
 Insequitur candens confestim lucidus aer,
 Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
 Aeris illius: nam multis partibus hic est
 Mobilior; multisque minutior; et mage pollens.
 Qui simul atque vias oculorum luce replevit;
 Atque patefecit, quas ante obsederat ater:
 Continuo rerum simulacra adaperta sequuntur,
 Quæ sita sunt in luce; lacefuntque, ut videamus.
 Quod contra facere in tenebris a luce nequimus:
 Propterea, quia posterior caliginis aer
 Crassior insequitur, qui cuncta foramina complet;
 Obsiditque vias oculorum, ne simulacra
 Possint ullarum rerum conjecta moveri.

Quadratasque procul turreis cum cernimus urbis,
 Propterea fit, uti videantur saepe rotundæ,
 Angulus obtusus quia longe cernitur omnis;
 Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus
 Plaga; nec ad nostras acies perlabitur ictus:
 Aera per multum quia dum simulacra feruntur,
 Cogit hebescere eum crebris offendibus aer.
 Hinc, ubi suffugit sensum simul angulus omnis,
 Fit, quasi tornata ut faxorum structa tuantur:
 Non tamen ut coram quæ sunt, vereque rotunda,
 Sed quasi adumbratim paullum simulata videntur.
 Umbra videtur item nobis in sole moveri,

Et

Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari;
 (Aera si credas privatum lumine posse
 Endogredi, motus hominum, gestusque sequentem.
 Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus
 Aer, id, quod nos umbram perhibere suemus.)
 Nimirum, quia terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur folis, quacunque meantes
 Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
 Propterea fit, uti videatur, quæ fuit umbra
 Corporis, e regione eadem nos usque secuta.
 Semper enim nova se radiorum lumina fundunt;
 Primaque dispereunt, quasi in ignem lana trahatur.
 Propterea facile et spoliatur lumine terra:
 Et repletur item, nigrasque fibi abluit umbras.

Nec tamen hic oculos falli concedimus hilum.
 Nam, quoctunque loco sit lux, atque umbra, tueri
 Illorum est, eadem vero sint lumina, necne;
 Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc;
 An potius fiat, paullo quod diximus ante:
 Hoc animi demum ratio discernere debet:
 Nec possunt oculi naturam noscere rerum.
 Proinde animi vitium hoc oculis adstringere noli.

Qua vehimur navi, fertur, cum stare videtur:
 Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
 Et fugere ad puppim colles, campique videntur,
 Quos agimus præter navim, velisque volamus.

Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis

Cuncta

Cuncta videntur; at ad fiduo in sunt omnia motu:
 Quandoquidem longos obitus exorta revisunt,
 Cum permensa suo sunt cœlum corpore claro:
 Solque pari ratione manere, et Luna videtur
 In statione; ea quæ ferri res indicat ipsa.

Exstantesque procul medio de gurgite montes,
 Classibus inter quos liber patet exitus, idem
 Apparent; et longe divorsi licet, ingens
 Insula conjunctis tamen ex his una videtur.

Atria versari, et circumcursare columnæ
 Usque adeo fit uti pueris videantur, ubi ipsi
 Desierunt verti; vix ut jam credere possint,
 Non supra se ruere omnia tecta minari.

Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
 Cum cœptat natura; supraque extollere monteis:
 Quos tibi tum supra sol monteis esse videtur,
 Comminus ipse suo contingens fervidus igni;
 Vix absunt nobis missus bis mille fagittæ:
 Vix etiam cursus quingentos fæpe veruti:
 Inter eos, solemque jacent immania ponti
 Æquora, substrata ætheriis ingentibus oris:
 Interjectaque sunt terrarum millia multa,
 Quæ variae retinent gentes, et fæcla ferarum.
 At conlectus aquæ, digitum non altior unum,
 Qui lapides inter fistit per strata viarum,
 Despectum præbet sub terras impete tanto,
 A terris quantum cœli patet altus hiatus:

Nubila

Nubila despicere, et cœlum ut videare videre, et
 Corpora mirando sub terras abdita cœlo.

Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæfit
 Flumine; et in rapidas amnis despeximus undas:
 Stantis equi corpus transversum ferre videtur
 Vis, et in adversum flumen contrudere raptim:
 Et, quo cunque oculos trajecimus, omnia ferri,
 Et fluere ad simili nobis ratione videntur.

Porticus æquali quamvis est denique ductu,
 Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis;
 Longa tamen parte ab summa cum tota videtur,
 Paullatim trahit angusti fastigia coni;
 Tecta solo jungens, atque omnia dextera lævis:
 Donicum in obscurum coni conduxit acumen.

In pelago nautis ex undis ortus, in undis
 Sol fit uti videatur obire, et condere lumen:
 Quippe ubi nil aliud nisi aquam, cœlumque tuentur;
 Ne leviter credas labefactari undique sensus.

At maris ignaris, in portu clauda videntur
 Navigia, aplustris fractis, obnitier undis.
 Nam quæcunque supra rorem salis edita pars est
 Remorum, recta'st; et recta superne gubernat:
 Quæ demersa liquore obeunt, refracta videntur
 Omnia converti; sursumque supina reverti;
 Et reflexa prope in summo fluitare liquore.

Raraque per cœlum cum venti nubila portant
 Tempore nocturno; tum splendida signa videntur

T

Labier

Labier adversum nubeis; atque ire superne
Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur.

At si forte oculo manus uni subdita, subter
Pressit eum; quodam sensu fit, uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
Bina lucernarum florentia lumina flammis;
Binaque per totas ædeis geminare fupellex;
Et duplices hominum facies, et corpora bina.

Denique cum suavi devinxit membra sopore
Somnus; et in summa corpus jacet omne quiete:
Tum vigilare tamen nobis; et membra movere
Nostra videmur; et in noctis caligine cæca
Cernere censemus solem, lumenque diurnum;
Conclusoque loco cœlum, mare, flumina, monteis
Mutare; et campos pedibus transire videmur:
Et sonitus audire; severa silentia noctis
Undique cum constent; et reddere dicta tacentes.

Cætera de genere hoc mirando multa videmus;
Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt:
Nequicquam: quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipsi;
Pro visis ut fint, quæ non sunt sensib' visa.
Nam nihil egregius, quam res secernere apertas
A dubiis, animus quas ab se protinus addit.

Denique, nil sciri quis putat: id quoque nescit,
An sciri possit; quom se nil scire fatetur:
Hunc igitur contra mittam contendere cauffam,

Qui

Qui capite ipse suo instituit vestigia retro.

Et tamen hoc quoque uti concedam scire; at id ipsum
Quærām, quom in rebus veri nil viderit ante;
Unde sciat, quid sit scire, et nescire vicissim;
Notitiam veri quæ res, falsique crearit;
Et dubium certo quæ res differre probarit.

Invenies primis ab sensibus esse creatam
Notitiam veri; neque sensus posse refelli:
Nam majore fide debet reperirier illud,
Sponte sua veris quod possit vincere falsa.
Quid majore fide porro, quam sensus haberī
Debet? an ab sensu falso ratio orta, valebit
Dicere eos contra, quæ tota ab sensibus orta'ft?
Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa fit omnis.
An poterunt oculos aureis reprehendere? an aureis
Tactus? an hunc porro tactum sapor arguet oris?
An confutabunt nares, oculive revincent?
Non, ut opinor, ita'ft: nam seorsum quoique potestas
Divisa'ft; sua vis quoique'ft: ideoque necesse'ft,
Quod molle, aut durum est; gelidum, fervensve; seorsum
Id molle, aut durum; gelidum, fervensve videri:
Et seorsum varios rerum sentire colores;
Et quæcunque colorib' sunt conjuncta, necesse'ft.
Seorsus item sapor oris habet vim; seorsus odores
Nascuntur; seorsum sonitus: ideoque necesse'ft,
Non possint alias alii convincere sensus.
Nec porro poterunt ipsi reprendere seſe,

T 2

Æqua

Æqua fides quoniam debet semper haberi.
Proinde, quod in quoqu'ſt his visum tempore verum'ſt.

Et, si non poterit ratio dissolvere cauſam,
Cur ea, quæ fuerint juxtim quadrata, procul fint
Vifa rotunda: tamē p̄fstat, rationis egenem
Reddere mendose cauſas utriusque figuræ,
Quam manibus manifesta suis emittere quæquam;
Et violare fidem primam, et convellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita, falusque.
Non modo enim ratio ruat omnis; vita quoque ipsa
Concidat extemplo, niſi credere sensibus ausis;
Præcipiteisque locos vitare, et cætera, quæ fint,
In genere hoc fugienda; sequi, contraria quæ fint.
Illa tibi eſt igitur verborum copia caffa
Omnis, quæ contra ſenſus inſtructa, parata'ſt.

Denique ut in fabrica, ſi prava'ſt regula prima;
Normaque ſi fallax rectis regionibus exit;
Et libella aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendose fieri, atque obſtipa neceſſum'ſt,
Prava, cubantia, prona, ſupina, atque abſora tecta;
Jam ruere ut quædam videantur velle; ruantque,
Prodita judiciis fallacibus omnia primis.
Sic igitur ratio tibi rerum prava, neceſſe'ſt,
Falsaque fit, falſis quæcunque ab ſensibus orta'ſt.

Nunc alii ſenſus, quo pacto quiske ſuam rem
Sentiat, haud quaquam ratio ſcrupofa relictā'ſt.

Principio, auditur ſonus, et vox omnis; in Aureis

Inſinuata

Inſinuata ſuo pepulere ubi corpoſe ſenſum.
Corpoream quoque enim vocem conſtare fatendum'ſt,
Et ſonitum; quoniam poſſunt impellere ſenſus.
Præterradiſt enim vox fauceis ſæpe; facitque
Asperiora foras gradiens arteria clamor.
Quippe, per angustum turba majore coorta
Ire foras ubi cœperunt primordia vocum:
Scilicet expletis quoque janua raditur oris
Rauca viis; et iter lædit qua vox it in auras.
Haud igitur dubium eſt, quin voces, verbaque conſtent
Corporeis e principiis; ut lædere poſſint.

Nec te fallit item, quid corporis auferat, et quid
Detrahat ex hominum nervis, ac viribus ipſis
Perpetuus ferro, nigrai noctis ad umbram,
Auroræ perductus ab exorientे nitore;
Præſertim ſi cum ſummo'ſt clamore profuſus.
Ergo corpoream vocem neceſſe'ſt;
Multa loquens quoniam amittit de corpoſe partem.

Asperitas autem vocis fit ab asperitate
Principiorum; et item lævor lævore creatur.
Nec ſimili penetrant aureis primordia forma,
Quom tuba depresso graviter ſub murmure mugit;
Aut reboant raucum retrocita cornua bombum;
Vallibus et cycni gelidis orti ex Heliconis
Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.
Hasce igitur penitus voces cum corpoſe noſtro
Exprimimus, reſtoque foras emittimus ore,

Mobilis

Mobilis articulat verborum dædala lingua;
 Formaturaque labrorum pro parte figurat.
 Atque ubi non longum spatium' st, unde illa profecta
 Perveniat vox quæque; necesse' st verba quoque ipsa
 Plane exaudiri; discernique articulatim:
 Servat enim formaturam, servatque figuram.
 At si interpositum spatium fit longius æquo:
 Aera per multum confundi verba necesse' st;
 Et conturbari vocem, dum transvolat auras.
 Ergo fit, sonitum ut possis audire, neque hilum
 Internoscere verborum sententia quæ sit:
 Usque adeo confusa venit vox, inque pedita.
 Præterea, Edictum sæpe unum perciet aureis
 Omnibus in populo, emissum præconis ab ore:
 In multas igitur voces vox una repente
 Diffugit; in privas quoniam se dividit aureis,
 Obsignans formam verbis, clarumque sonorem.
 At, quæ pars vocum non aureis accidit ipsas,
 Præterlata perit, frustra diffusa per auras;
 Pars solidis adlisa locis, rejecta sonorem
 Reddit; et interdum frustratur imagine verbi.
 Quæ bene cum videas, rationem reddere possis
 Tute tibi, atque aliis, quo pacto per loca sola
 Saxa pareis formas verborum ex ordine reddant,
 Palanteis comites cum monteis inter opacos
 Quærimus; et magna dispersos voce ciemus.
 Sex etiam, aut septem loca vidi reddere voces,

Unam

Unam cum jaceres: ita colles collibus ipsis
 Verba repulsantes iterabant dicta referre.
 Hæc loca capripedes Satyros, Nymphasque tenere
 Finitimi fingunt; et Faunos esse loquuntur;
 Quorum noctivago strepitu, ludoque jocanti
 Adfirmant volgo tacitura silentia rumpi;
 Chordarumque sonos fieri; dulceisque querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum:
 Et genus Agricolum late sentiscere, cum Pan
 Pinea semiferi capitis velamina quaffans,
 Unco sæpe labro calamos percurrit hianteis;
 Fistula filvestrem ne cesset fundere musam.
 Cætera de genere hoc monstra, ac portenta loquuntur;
 Ne loca deserta ab Divis quoque forte putentur
 Sola tenere: ideo jaçtant miracula dictis:
 Aut aliqua ratione alia ducuntur; ut omne
 Humanum genus est avidum nimis auricularum.

Quod supereft, non est mirandum, qua ratione
 Quæ loca per nequeunt oculi res cernere apertas,
 Hæc loca per voces veniant, aureisque laceffant:
 Cum loquimur clausis foribus, quod sæpe videmus.
 Nimirum, quia vox per flexa foramina rerum
 Incolumis transfire potest; simulacra renuntant:
 Perscinduntur enim, nisi recta foramina tranant;
 Qualia sunt vitri, species quæ transvolat omnis.

Præterea, parteis in cunctas dividitur vox:
 Ex aliis aliæ quoniam gignuntur; ubi una

Diffiluit

Dissiluit semel in multas exorta: quasi ignis
 Sæpe folet scintilla suos se spargere in igneis.
 Ergo replentur loca vocibus, abdita retro
 Omnia quæ circum fuerint, sonituque cidentur.
 At simulacra viis directis omnia tendunt,
 Ut sunt missa semel: quapropter cernere nemo
 Se supra potis est: at voces accipere extra.
 Et tamen ipsa quoque hæc, dum transit clausa viarum,
 Vox obtunditur; atque aureis confusa penetrat:
 Et sonitum potius, quam verba, audire videmur.

Hæc, queis sentimus succum, lingua atque palatum,
 Plusculum habent in se rationis, plusque operai.

Principio, succum sentimus in ore, cibum cum
 Mandendo exprimimus: ceu plenam spongiam aquai
 Si quis forte manu premere, exsiccareque cœpit.
 Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
 Diditur; et raræ per plexa foramina linguæ.
 Hæc ubi lævia sunt manantis corpora succi,
 Suaviter attingunt, et suaviter omnia tractant
 Humida linguai circum sudantia tempa:
 At contra pungunt sensum, lacerantque coorta,
 Quanto quæque magis sunt asperitate repleta.
 Deinde voluptas est e succo in fine palati:
 Cum vero deorsum per fauceis præcipitavit;
 Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus:
 Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur;
 Dummodo, quod capias, concoctum didere possis

Artibus

Artibus; et stomachi humectum servare tenorem.

Nunc aliis aliis cur sit cibus, ut videamus,
 Expediam; quareve, aliis quod triste, et amarum'st;
 Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri;
 Tantaque in his rebus distantia, differitasque'st,
 Ut quod aliis cibus est, aliis fuat acre venenum.
 Est utique; ut serpens hominis contacta salivis
 Disperit; ac fœse mandendo conficit ipsa.
 Præterea, nobis veratrum est acre venenum;
 At capris adipes, et coturnicibus auget.
 Ut, quibus id fiat rebus, cognoscere possis;
 Principio meminisse decet, quæ diximus ante,
 Semina multimodis in rebus mista teneri.
 Porro omnes, quæcunque cibum capiunt animantes,
 Ut sunt dissimiles extrinsecus; et generatim
 Extima membrorum circumcæsura coercent;
 Proinde et seminibus distant, variantque figura.
 Semina cum porro distent; differre necesse'ft
 Intervalla, viasque, foramina quæ perhibemus,
 Omnibus in membris, et in ore, ipsoque palato.
 Esse minora igitur quædam, majoraque debent;
 Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse'ft:
 Multa rotunda, modis multis multangula quædam.
 Namque figurarum ut ratio, motusque reposcunt,
 Proinde foraminibus debent differre figuræ;
 Et variare viæ, proinde ac textura coercent.
 Ergo ubi quod suave'ft aliis, aliis fit amarum:

U

Illis,

Illis, queis suave 'st, lœvissima corpora debent
 Contrectabiliter caulas intrare palati:
 At contra, quibus est eadem res intus acerba;
 Aspera nimirum penetrant, hamataque fauseis.
 Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque.
 Quippe, ubi quo febris, bili superante, coorta' st;
 Aut alia ratione aliqua' st vis excita morbi;
 Perturbatur ibi totum jam corpus; et omnes
 Commutantur ibi posituræ principiorum:
 Fit, prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant,
 Nunc non convenient; et cætera fint magis apta,
 Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum.
 Utraque enim sunt in mellis commista sapore:
 Id quod jam supera tibi sæpe ostendimus ante.

Nunc age, quo pacto nareis adjectus odoris
 Tangat, agam. Primum res multas esse necesse' st,
 Unde fluens volvat varius se fluctus odorum.
 Nam fluere, et mitti volgo, spargique putandum' st.
 Verum aliis alias magis est animantibus aptus,
 Dissimileis propter formas: ideoque per auras
 Mellis apes quamvis longe ducuntur odore;
 Volturiique cadaveribus; tum fissa ferarum
 Ungula quo tulerit gressum, promissa canum vis
 Dicit; et humanum longe præsentit odorem
 Romulidarum arcis servator, candidus anser.
 Sic aliis alias nidor datus ad sua quemque
 Pabula dicit; et a tetro resiliare veneno

Cogit;

Cogit; eoque modo servantur sæcla ferarum.
 Hic odor ipse igitur, nareis quicunque laceffit,
 Est, alio ut possit permitti longius alter.
 Sed tamen haud quisquam tam longe fertur eorum,
 Quam sonitus; quam vox; mitto jam dicere, quam res,
 Quæ feriunt oculorum acies, visumque laceffunt.
 Errabundus enim tarde venit; ac perit ante
 Paullatim facilis distractus in aeris auras:
 Ex alto primum quia vix emititur ex re.
 Nam penitus fluere, atque recedere rebus odores
 Significat, quod fracta magis redolere videntur
 Omnia; quod contrita; quod igni conlabefacta.
 Deinde videre licet majoribus esse creatum
 Principiis voci: quoniam per faxea sæpta
 Non penetrat, qua vox volgo, sonitusque feruntur.
 Quare etiam quod olet, non tam facile esse videbis
 Investigare, in qua sit regione locatum:
 Refrigescit enim cunctando plaga per auras;
 Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum.
 Errant sæpe canes itaque, et vestigia quærunt.

Nec tamen hoc folis in odoribus, atque saporum
 In genere est: sed item species rerum, atque colores
 Non ita convenient ad sensus omnibus omnes,
 Ut non sint aliis quædam magis acria visu.
 Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis
 Auroram clara consuetum voce vocare,
 Nenu queunt rapidi contra constare leones,

Inque tueri: ita continuo meminere fugai:
 Nimirum, quia sunt gallorum in corpore quædam
 Semina; quæ, cum sunt oculis immissa leonum,
 Pupillas interfodiunt; acremque dolorem
 Præbent; ut nequeant contra durare feroce;
 Cum tamen hæc nostras acies nil lædere possint:
 Aut quia non penetrant; aut quod penetrantibus illis
 Exitus ex oculis liber datur; in remeando
 Lædere ne possint ex ulla lumina parte.

Nunc age, quæ moveant animum res, accipe; et unde,
 Quæ veniunt, veniant in mentem, percipe paucis.
 Principio hoc dico, rerum simulacra vagari
 Multa modis multis in cunctas undique parteis
 Tenuia; quæ facile inter se junguntur in auris,
 Obvia cum veniunt: ut aranea, bracteaque auri.
 Quippe etenim multo magis hæc sunt tenuia textu,
 Quam quæ percipiunt oculos, visumque laceffunt:
 Corporis hæc quoniam penetrant per rara; cinctaque
 Tenuem animi naturam intus; sensumque laceffunt.
 Centauros itaque, et Scyllarum membra videmus,
 Cerbereasque canum facies; simulacraque eorum,
 Quorum morte obita tellus amplectitur ossa:
 Omne genus quoniam passim simulacra feruntur;
 Partim sponte sua quæ fiunt aere in ipso;
 Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt;
 Et quæ consistunt ex horum facta figuris.
 Nam certe ex vivo Centauri non fit imago:

Nulla

Nulla fuit quoniam talis natura animalis.
 Verum ubi equi, atque hominis casu convenit imago;
 Hærescit facile extemplo, quod diximus ante,
 Propter subtilem naturam, et tenuia texta.
 Cætera de genere hoc eadem ratione creantur.
 Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur,
 Ut prius ostendi; facile uno commovet iactu
 Quælibet una animum nobis subtilis imago:
 Tenuis enim mens est, et mire mobilis ipsa.

Hæc fieri, ut memoro, facile hinc cognoscere possis:
 Quatinus hoc simile est oculis, quod mente videmus;
 Atque oculis simili fieri ratione necesse est:
 Nunc igitur quoniam docui me forte leones
 Cernere per simulacra, oculos quæcumque laceffunt:
 Scire licet mentem simili ratione moveri
 Per simulacra leonum cætera, quæ videt æque,
 Nec minus, atque oculi: nisi quod mage tenuia cernit.
 Nec ratione alia, cum somnus membra profudit,
 Mens animi vigilat; nisi quod simulacra laceffunt
 Hæc eadem nostros animos, quæ, quom vigilamus:
 Usque adeo, certe ut videamur cernere eum, quem
 Reddida vitai jam mors, et terra potita est.
 Hoc ideo fieri cogit natura; quod omnes
 Corporis effecti sensus per membra quiescant;
 Nec possunt falsum veris convincere rebus:
 Præterea, meminisse jacet, languetque sopore;
 Nec dissentit, eum mortis, lethique potitum

Jampridem,

Jampridem, quem mens vivum se cernere credit.

Quod supereft, non eft mirum, simulacra moveri;
Brachiaque in numerum jactare, et cætera membra:
Nam fit, ut in fomnis facere hoc videatur imago.
Quippe, ubi prima perit, alioque eft altera nata
Endo statu; prior hæc gestum mutaffe videtur.
Scilicet id fieri celeri ratione putandum'ft.

Multaque in his rebus quæruntur, multaque nobis
Clarandum'ft, plane fi res exponere avemus.

Quæritur in primis, quare, quod quoique libido
Venerit, extemplo mens cogitet ejus idipsum.
Anne voluntatem nostram simulacra tuentur?
Et simulac volumus, nobis occurrit imago?
Si mare, fi terram cordi'ft, fi denique cœlum,
Conventus hominum, pompam, convivia, pugnas,
Omnia sub verbone creat natura, paratque?
Quom præfertim aliis eadem in regione, locoque
Longe diffimileis animus res cogitet omnis?

Quid porro, in numerum procedere quom simulacra
Cernimus in fomnis, et mollia membra movere,
Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt?
Et repetunt oculis gestum pede convenienti?
Scilicet arte madent simulacra, et docta vagantur,
Nocturno facere ut possint in tempore ludos?
An magis illud erit verum, quia tempore in uno
Cum sentimus id; ut cum vox emittitur una;
Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse:

Propterea

Propterea fit, uti quovis in tempore quæque
Præsto fint simulacra locis in queisque parata?
Tanta eft mobilitas, et eorum copia tanta.
Et quia tenuia sunt, niſi fe contendit, acute
Cernere non potis eft animus; proinde omnia, quæ sunt
Præterea, pereunt, niſi ſic ſeſe ipſe paravit.
Ipſe parat ſeſe porro, ſperatque futurum,
Ut videat, quod conſequitur rem quamque: fit ergo.

Nonne vides, oculos etiam, quom, tenuia quæ fint,
Cernere cœperunt, contendere fe, atque parare,
Nec fine eo fieri poſſe, ut cernamus acute?
Et tamen in rebus quoque apertis noſcere poſſis,
Si non advertas animum, proinde eſſe, quaſi omni
Tempore ſemotæ fuerint, longeque remotæ.
Cur igitur mirum eft, animus fi cætera perdit,
Præter quam quibus eft in rebus deditus ipſe?
Deinde adopinamur de signis maxima parvis;
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur et ipſi.

Fit quoque, ut interdum non ſuppeditetur imago
Ejuſdem generis, ſed fömina quæ fuit ante,
In manibus vir tum factus videatur adeffe:
Aut alia ex alia facies, ætasque ſequatur:
Quod ne miremur, ſopor, atque obſlia curant.

Iſtud in his rebus vitium vehementer, et iſtum
Effugere errorem, vitareque præmeditor,
Lumina ne facias oculorum clara creata,
Proſpicere ut poſſimus; et, ut proferre viai

Proceros

Proceros passus, ideo fastigia posse
Surarum, ac feminum pedibus fundata plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Esse, manusque datas utraque a parte ministras,
Ut facere ad vitam possimus, quæ foret usus.
Cætera de genere hoc inter quæcunque pretantur,
Omnia perversa præpostera sunt ratione.
Nil adeo quoniam natum 'st in corpore, ut uti
Possimus, sed quod natum 'st, id procreat usum:
Nec fuit ante videre oculorum lumina nata;
Nec dictis orare prius, quam lingua creatæ 'st:
Sed potius longe linguæ præcessit origo
Sermonem; multoque creatæ sunt prius aures,
Quam sonus est auditus: et omnia denique membra
Ante fuere, ut opinor, eorum quam foret usus.
Haud igitur potuere utendi crescere cauffa.

At contra conferre manu certamina pugnæ,
Et lacerare artus, fœdareque membra crux,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent.
Et volnus vitare prius natura coegit,
Quam daret objectum parmai lœva per artem.

Scilicet et fessum corpus mandare quieti,
Multo antiquius est, quam lecti mollia strata.
Et sedare sitim prius est, quam pocula, natum.
Hæc igitur possent utendi cognita cauffa
Credier, ex usu quæ sunt vitaque reperta.

Illa quidem seorsum sunt omnia, quæ prius ipsa

Nata;

Nata, dedere suæ post notitiam utilitatis:
Quo genere in primis sensus, et membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul est ut credere possis,
Utilitatis ob officium potuisse creari.

Illud item non est mirandum, corporis ipsa
Quod natura cibum quærat quoiusque animantis.
Quippe etenim fluere, atque recedere corpora rebus
Multa modis multis docui; sed plurima debent
Ex animalibus iis, quæ sunt exercita motu;
Multaque per sudorem ex alto preffa feruntur,
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.
His igitur rebus rarescit corpus; et omnis
Subruitur natura, dolor quam consequitur rem:
Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus,
Et recreet vireis interdatus, atque patentem
Per membra ac venas ut amore obturet edendi.
Humor item discedit in omnia quæ loca cunque
Poscunt humorem; glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ stomacho præbent incendia nostro,
Diffusus adveniens liquor, ac restinguat, ut ignem,
Urere ne possit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela fitis de corpore nostro
Abluitur, sic expletur jejuna cupido.

Nunc qui fiat, uti passus proferre queamus,
Cum volumus, varieque datum sit membra movere;
Et quæ res tantum hoc oneris protrudere nostri
Corporis insuerit, dicam: tu percipe dicta.

X

Dico

Dico animo nostro primum simulacra meandi
Accidere, atque animum pulsare, ut diximus ante.
Inde voluntas fit: neque enim facere incipit ullam
Rem quisquam, quam mens providit, quid velit, ante.
At, quod providet, illius rei constat imago.
Ergo animus cum fese ita commovet, ut velit ire,
Inque gredi, ferit extemplo, quæ in corpore toto
Per membra, atque artus, animai diffusa vis est:
Et facile'st factu, quoniam conjuncta tenetur.
Inde ea proporro corpus ferit, atque ita tota
Paullatim moles protruditur, atque movetur.
Præterea, tum rarescit quoque corpus, et aer,
Scilicet ut debet qui semper mobilis exstat,
Per patefacta venit, penetratque foramina largus;
Et dispergitur ad parteis ita quasque minutas
Corporis: hinc igitur rebus fit utrinque duabus,
Corpus uti, ut navis velis, ventoque, feratur.
Nec tamen illud in his rebus mirabile constat,
Tantula quod tantum corpus corpuscula possint
Contorquere, et onus totum convertere nostrum.
Quippe etenim ventus subtilli corpore tenuis
Trudit agens magnam magno molimine navim;
Et manus una regit quantovis impete euntem,
Atque gubernaculum contorquet quolibet unum:
Multaque per trochleas, et tympana pondere magno
Commovet, atque levi sustollit machina nisu.
Nunc quibus ille modis somnus per membra quietem

Inriget,

Inriget, atque animi curas e pectore solvat;
Suavidicis potius, quam multis versibus, edam:
Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum quam
Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.
Tu mihi da tenuies aureis, animumque sagacem,
Ne fieri negites, quæ dicam posse; retroque
Vera repulsanti discedas pectore dicta:
Tutemet in culpa quom sis, ne cernere possis.

Principio somnus fit, ubi est distracta per artus
Vis animæ, partimque foras ejecta recessit,
Et partim contrusa magis concessit in altum:
Dissolvuntur enim tum demum membra, fluuntque.
Nam dubium non est, animai quin opera sit
Sensus hic in nobis, quem cum sopor impedit esse,
Tum nobis animam perturbatam esse putandum'st,
Ejectamque foras; non omnem; namque jaceret
Æterno corpus perfusum frigore lethi:
Quippe ubi nulla latens animai pars remaneret
In membris, cinere ut multa latet obrutus ignis,
Unde reconfungi sensus per membra repente
Possit, ut ex igni cæco confurgere flamma.

Sed quibus hæc rebus novitas confletur, et unde
Perturbari anima, et corpus languescere possit,
Expediam: tu fac ne ventis verba profundam.

Principio, externa corpus de parte necessum'st,
Aeriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque ejus crebro pulsarier ictu.

Propterea que fere res omnes, aut corio sunt,
 Aut feta, aut conchis, aut callo, aut cortice tectæ.
 Interiorem etiam partem spirantibus aer
 Verberat hic idem, cum ducitur, atque reflatur.
 Quare utrinque secus quom corpus vapulet, et quom
 Perveniant plagæ per parva foramina nobis
 Corporis ad primas parteis, elementaque prima;
 Fit quasi paullatim nobis per membra ruina.
 Conturbantur enim posituræ principiorum
 Corporis, atque animi, sic, ut pars inde animai
 Ejiciatur, et introrsum pars abdita cedat;
 Pars etiam distracta per artus, non queat esse
 Coniuncta inter se, nec motu mutua fungi:
 Inter enim sœpit aditus natura, viasque.
 Ergo sensus abit mutatis motibus alte.
 Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus,
 Debile fit corpus, languescunt omnia membra:
 Brachia, palpebræque cadunt, popliteisque procumbunt
 Deinde cibum sequitur somnus, quia quæ facit aer,
 Hæc eadem cibus, in venas dum diditur omneis,
 Efficit: et multo sopor ille gravissimus exstat,
 Quem satur, aut lassus capias; quia plurima tum se
 Corpora conturbant magno contusa labore.
 Fit ratione eadem conjectus porro animai
 Altior, atque foras ejectus largior ejus,
 Et divisor inter se, ac distractior intus.
 Et quoi quisque fere studio devinctus adhæret,

Aut

Aut quibus in rebus multum sumus ante morati,
 Atque in qua ratione fuit contenta magis mens,
 In somnis eadem plerumque videmur obire:
 Causidici causas agere, et componere leges:
 Induperatores pugnare, ac prælia obire:
 Nautæ contractum cum ventis cernere bellum:
 Nos agere hoc autem, et naturam quærere rerum
 Semper, et inventam patriis exponere chartis.
 Cætera sic studia, atque artes plerumque videntur
 In somnis animos hominum frustrata tenere.
 Et, quicunque dies multos ex ordine ludis
 Ad fidus dederunt operas, plerumque videmus,
 Quom jam destiterint ea sensibus usurpare,
 Reliquas tamen esse vias in mente patenteis,
 Qua possint eadem rerum simulacra venire.
 Per multos itaque illa dies eadem obversantur
 Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
 Cerneré saltanteis, et mollia membra moventeis;
 Et citharæ liquidum carmen, chordasque loquenteis
 Auribus accipere, et confessum cernere eundem,
 Scenique simul varios splendere decores.
 Usque adeo magni refert studium, atque voluntas,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non homines solum, sed vero animalia cuncta.
 Quippe videbis equos forteis, cum membra jacebunt,
 In somnis sudare tamen, spirareque sœpe,
 Et quasi de palma summas contendere vireis,

Tunc

Tunc quasi carceribus patefactis sæpe quiete:
 Venantumque canes in molli sæpe quiete
 Jactant crura tamen subito, vocesque repente
 Mittunt, et crebras reducunt naribus auras,
 Ut vestigia si teneant inventa ferarum.
 Expergesfactique sequuntur inania sæpe
 Cervorum simulacra, fugæ quasi dedita cernant;
 Donec discussis redeant erroribus ad se.
 At consueta domi catulorum blanda propago
 Degere, sæpe levem ex oculis, volucremque soporem
 Discutere, et corpus de terra conripere instant,
 Proinde quasi ignotas facies, atque ora tuantur.
 Et quam quæque magis sunt aspera semina eorum,
 Tam magis in somnis eadem sævire necessum' st.
 At variae fugiunt volucres, pennisque repente
 Sollicitant divum nocturno tempore lucos,
 Accipitres somno in leni si prælia, pugnasque
 Edere sunt perfectantes, visæque volantes.

Porro hominum mentes magnis quæ motibus edunt?
 Magna etenim sæpe in somnis faciuntque, geruntque.
 Reges expugnant, capiuntur, prælia miscent;
 Tollunt clamores, quasi si jugulentur ibidem:
 Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt;
 Et quasi pantheræ morsu sæisque leonis
 Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
 Multi de magnis per somnum rebu' loquuntur,
 Indicioque sui facti persæpe fuere:

Multi

Multi mortem obeunt, multi de montibus altis
 Se quasi præcipitent ad terram corpore toto,
 Exterrentur, et ex somno, quasi mentib' capti,
 Vix ad se redeunt permoti corporis æstu.
 Flumen item sitiens, aut fontem propter amœnum
 Adsidet, et totum prope faucibus occupat amnem.
 Pusi sæpe lacum propter, se, ac dolia curta,
 Somno devincti credunt extollere vestem,
 Totius humorem faccatum ut corpori' fundant:
 Cum Babylonica magnifico splendore rigantur.
 Tum, quibus ætatis freta primitus insinuantur,
 Semen ubi ipsa dies membris matura creavit;
 Conveniunt simulacra foris e corpore quoque,
 Nuntia præclari voltus, pulchrique coloris;
 Qui ciet irritans loca turgida semine multo,
 Ut, quasi transactis sæpe omnibu' rebu' profundant
 Fluminis ingenteis fluctus, vestemque cruentent.

Sollicitatur id in nobis, quod diximus ante,
 Semen; adulta ætas cum primum roborat artus.
 Namque alias aliud res commovet, atque lacefit:
 Ex homine humanum semen ciet una hominis vis.
 Quod simulatque suis ejectum sedibus exit,
 Per membra, atque artus decedit corpore toto
 In loca conveniens nervorum certa, cietque
 Continuo parteis genitaleis corporis ipsas:
 Irritata tument loca semine, fitque voluntas
 Ejicere id, quo se contendit dira libido;

Idque

Idque petit corpus mens, unde 'st faucia amore:
Namque omnes plerumque cadunt in volnus, et illam
Emicat in partem sanguis, unde icimur iactu,
Et si comminus est, hostem ruber occupat humor.

Sic igitur, veneris qui telis accipit iactum,
Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur,
Seu mulier toto jactans e corpore amorem,
Unde feritur, eo tendit, gestisque coire,
Et jacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem praesagit multa cupido.
Hæc Venus est nobis, hinc autem 'st nomen amoris:
Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor
Stillavit gutta, et successit fervida cura.
Nam si abest quod ames, praesto simulacra tamen sunt
Illiis, et nomen dulce obversatur ad aureis.

Sed fugitare decet simulacra, et pabula amoris
Absterrere sibi, atque alio convertere mentem,
Et jacere humorem conlectum in corpora quæque;
Nec retinere semel conversum unius amore,
Et servare sibi curam, certumque dolorem.
Ulcus enim vivescit, et inveterascit alendo,
Inque dies gliscit furor, atque ærumna gravescit,
Si non prima novis conturbes volnera plagis,
Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
Aut alio possis animi traducere motus.

Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem:
Sed potius, quæ sunt sine poena, commoda sumit.

Nam

Nam certa, et pura est sanis magis inde voluptas,
Quam miseris; etenim potiundi tempore in ipso
Fluctuat incertis erroribus ardor amantum:
Nec constat quid primum oculis, manibusque fruantur.
Quod petiere premunt arcte, faciuntque dolorem
Corporis, et denteis inlidunt saepe labellis,
Osculaque adfigunt, quia non est pura voluptas:
Et stimuli subsunt, qui instigant laedere idipsum,
Quodcunque est, rabies unde illæ germina surgunt.
Sed leviter poenas frangit Venus inter amorem,
Blandaque refrænat morsus admista voluptas.
Namque in eo spes est, unde 'st ardoris origo,
Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam;
Quod fieri contra coram natura repugnat:
Unaque res hæc est, quoius quam pluria habemus,
Tam magis ardescit dira cuppedine pectus.
Nam cibus, atque humor membris adsumitur intus,
Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis,
Hoc facile expletur laticum, frugumque cupido:
Ex hominis vero facie, pulchroque colore,
Nil datur in corpus præter simulacra fruendum
Tenuia, quæ vento spes raptat saepe misella.
Ut bibere in somnis sitiens quom querit, et humor
Non datur, ardorem in membris qui stingere possit;
Sed laticum simulacra petit, frustraque laborat,
In medioque fitit torrenti flumine potans.
Sic in amore Venus simulacris ludit amanteis;

Y

Nec

Nec satiare queunt spectando corpora coram,
Nec manibus quidquam teneris abradere membris
Possunt, errantes incerti corpore toto.

Denique quom membris conlatis flore fruuntur
Ætatis, quom jam præsagit gaudia corpus
Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva;
Adfigunt avide corpus, junguntque salivas
Oris, et inspirant pressantes dentibus ora,
Nequicquam: quoniam nihil inde abradere possunt,
Nec penetrare, et abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum id velle, et certare videntur:
Usque adeo cupide Veneris compagibus harent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liquefcunt.
Tandem ubi se rupit nervis conlecta cupido,
Parva fit ardoris violenti pauca parumper;
Inde redit rabies eadem, et furor ille revisit,
Quom sibi quod cupiant ipsi, contingere querunt:
Nec reperire malum id possunt quæ machina vincat:
Usque adeo incerti tabescunt volnere cæco.

Adde quod absunt vireis, pereuntque labore:
Adde quod alterius sub nutu degitur ætas.
Labitur interea res, et vadimonia fiunt,
Languent officia, atque ægrotat fama vacillans;
Unguenta, et pulchra in pedibus Sicyonia rident:
Scilicet et grandes viridi cum luce smaragdi
Auro includuntur, teriturque thalassina vestis
Affidue, et Veneris sudorem exercita potat:

Et

Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ:
Interdum in pallam, ac Melitenia, Ceaque vertunt.
Eximia veste et victu convivia, ludi,
Pocula crebra, unguenta, coronæ, ferta parantur;
Nequicquam: quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:
Aut quod conscius ipse animus se forte remordet,
Desidiose agere ætatem, lustrisque perire:
Aut quod in ambiguo verbum jaculata reliquit;
Quod cupido adfixum cordi vivescit, ut ignis:
Aut nimium jaçtare oculos, aliumve tueri
Quod putat, in voltuque videt vestigia risus.

Atque in amore mala hæc proprio, summeque secundo
Inveniuntur: in adverso vero, atque inopi sunt,
Prendere quæ possis oculorum lumine aperto,
Innumerabilia; ut melius vigilare sit ante,
Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.
Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile est quam captum retibus ipsis
Exire, et validos veneris perrumpere nodos.

Et tamen implicitus quoque possis, inque peditus
Effugere infestum, nisi tute tibi obvius obstes;
Et prætermittas animi vitia omnia primum,
Tum quæ corpori' sunt ejus, quam percupis, ac vis.
Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine cæci,
Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda vere.
Multimodis igitur pravas, turpeisque videmus

Y 2

Esse

Esse in deliciis, summoque in honore vigere.
 Atque alios alii inrident, Veneremque suadent
 Ut placent, quoniam foedo adflitantur amore;
 Nec sua respiciunt miseri mala maxima saepe.
 Nigra, μελίχροος est: immunda et foetida, ἄκοσμος:
 Cæfia, παλλάδιον: nervosa, et lignea, δορχάς:
 Parvola, pumilio, χαρίτων ia, tota merum sal:
 Magna, atque immanis, καλάπληξ, plenaque honoris:
 Balba, loqui non quit, τραυλίζει: muta, pudens est.
 At flagrans, odiofa, loquacula, λαμπάδιον fit.
 Ἰχγὸν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit
 Præ macie: βαδινὴ vero est, jam mortua tussi.
 At gemina et mammosa, Ceres est ipsa ab Jaccho:
 Simula σιληνὴ, ac satyra'ft: labiosa, φίλημα.
 Cætera de genere hoc longum'ft si dicere coner.

Sed tamen esto jam quantovis oris honore,
 Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur:
 Nempe aliæ quoque sunt; nempe hac fine viximus ante;
 Nempe eadem facit, et scimus facere omnia turpi;
 Et miseram tetris se suffit odoribus ipsa,
 Quam famulæ longe fugitant, furtimque cachinnant.

At lacrymans exclusus amator limina saepe
 Floribus et fertis operit, posteisque superbos
 Unguit amaracino, et foribus miser oscula figit.
 Quem si jam admissum, venientem offenderit aura
 Una modo, causas abeundi querat honestas;
 Et meditata diu cadat alte sumpta querela;

Stul-

Stultiæque ibi se damnet, tribuisse quod illi
 Plus videat, quam mortali concedere par est.
 Nec veneres nostras hoc fallit: quo magis ipsæ
 Omnia summopere hos vitæ postscenia celant,
 Quos retinere volunt, adstrictosque esse in amore.
 Nequicquam: quoniam tu animo tamen omnia possis
 Protrahere in lucem, atque omneis anquirere nifus.
 Et si bello animo'ft, et non odiosa vicissim,
 Prætermittet te humanis concedere rebus.

Nec mulier semper ficto suspirat amore,
 Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit.
 Et tenet adfuctis humectans oscula labris:
 Nam facit ex animo saepe, et communia quærens
 Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris.
 Nec ratione alia volucres, armenta, feræque,
 Et pecudes, et equæ maribus subsidere possent,
 Si non, ipsa quod illorum subbat, ardet abundans
 Natura, et venerem salientum læta retractat.
 Nonne vides etiam, quos mutua saepe voluptas
 Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur?
 In triviis non saepe canes discedere aventes,
 Divorsi cupide summis ex viribu' tendunt,
 Cum interea validis Veneris compagibus hærent?
 Quod facerent nunquam, nisi mutua gaudia nossent,
 Quæ lacere in fraudem possent, vincitosque tenere.
 Quare etiam atque etiam, ut dico, est communi' voluptas.

Et commiscendo cum semen forte virile

Fœmina

Fœmina commulxit subita vi, conripuitque;
 Tum similes matrum materno semine fiunt,
 Ut patribus patrio: sed quos utriusque figuræ
 Esse vides juxtim, miscenteis volta parentum,
 Corpore de patrio, et materno sanguine crescunt;
 Semina quom Veneris stimulis excita per artus
 Obvia conflixit conspirans mutuus ardor,
 Et neque utrum superavit eorum, nec superatum'ft.
 Fit quoque, ut interdum similes existere avorum
 Possint, et referant proavorum saepe figuræ,
 Propterea, quia multa modis primordia multis
 Mista suo celant in corpore saepe parentes,
 Quæ patribus patres tradunt a stirpe profecta.
 Inde Venus varia producit forte figuræ:
 Majorumque refert voltus, voceisque, comasque.
 Quandoquidem nihilo minus hæc de semine certo
 Fiunt, quam facies, et corpora, membraque nobis.
 Et muliebre oritur patrio de semine sæcum:
 Maternoque mares existunt corpore creti.
 Semper enim partus duplici de semine constat:
 Atque, utri simile est magis id, quodcunque creatur,
 Ejus habet plus parte æqua, quod cernere possis,
 Sive virum suboles, sive'ft muliebris origo.
 Nec divina fatum genitalem numina quoiquam
 Absterrent, pater a natis ne dulcibus unquam
 Appelletur, et ut sterili Venere exigat ævum;
 Quod plerique putant, et multo sanguine mœsti

Con-

Conspergunt aras, adolescentque altaria donis,
 Ut gravidas reddant uxores semine largo:
 Nequicquam divum numen, sorteisque fatigant.
 Nam steriles nimium crasso sunt semine partim,
 Et liquido præter justum, tenuique vicissim.
 Tenue, locis quia non potis est adfigere adhæsum,
 Liquitur extemplo, et revocatum cedit ab ortu:
 Crassius hoc porro, quoniam concretius æquo
 Mittitur; aut non tam prolixo provolat ictu;
 Aut penetrare locos æque nequit; aut penetratum,
 Ægre admiscetur muliebri semine semen.
 Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur:
 Atque alias alii complent magis, ex aliisque
 Suscipiunt aliæ pondus magis, inque gravescunt.
 Et multæ steriles Hymenæis ante fuerunt
 Pluribus, et naçtæ post sunt tamen, unde puellos
 Suscipere, et partu possent ditescere dulci.
 Et, quibus ante domi fœcundæ saepe nequissent
 Uxores parere, inventa'ft illis quoque compar
 Natura, ut possent natis munire senectam.
 Usque adeo magni refert, ut semina possint
 Seminibus commisceri genitaliter apta,
 Crassaque convenient liquidis, et liquida crassis,
 Quæ quoj juncta viro fit femina per Veneris res.
 Atque adeo refert, quo vietu vita colatur.
 Namque aliis rebus concrescunt semina membris,
 Atque aliis extenuantur, tabentque vicissim.

Et

Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas,
Id quoque permagni refert: nam more ferarum,
Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere uxores, quia sic loca sumere possunt
Pectoribus positis, sublatis semina lumbis.
Nec molles opu' sunt motus uxoribus hilum.
Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat,
Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet:
Atque exoffato ciet omni pectore fluctus.
Eicit enim fulci recta regione, viaque
Vomerem, atque locis avertit feminis iustum.
Idque sua causa consuerunt scorta moveri,
Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,
Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset:
Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur.
Nec divinitus est interdum, Venerisque fagittis
Deteriore fit ut forma muliercula ametur.
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis,
Morigerisque modis, et mundo corpori' cultu,
Ut facile insuescat secum vir degere vitam.

Quod supereft, confuetudo concinnat amorem.
Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur iustum,
Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.
Nonne vides, etiam guttas in faxa cadenteis
Humoris longo in spatio pertundere saxa?

T I T I

L U C R E T I I C A R I

D E

R E R U M N A T U R A.

L I B E R V.

QUIS potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum majestate, hisque repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fundere laudes
Pro meritis ejus possit, qui talia nobis
Pectore parta suo, quæfitaque præmia liquit?
Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam si, ut ipsa petit majestas cognita rerum,
Dicendum'ft: deus ille fuit, deus, inclite Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
Nunc appellatur sapientia; quique per artem
Fluctibus e tantis vitam, tantisque tenebris,
In tam tranquillo, et tam clara luce locavit.

Confer enim divina aliorum antiqua reperta.
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse;
Cum tamen his posset fine rebus vita manere:

Z

Ut